

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد.

۲۲/۰۳/۲۰۲۱

انجینیر قیس کبیر

غور و تحلیل زبان دری از دیدگاه یک انجینیر

یکی از رشته های انجینیری غور و تحلیل می باشد. قبل از آنکه یک ماثین و یا یک سیستم تخنیکی توسط یک سیستم جدید تعویض شود، باید سیستم موجوده توسط انجینیران متخصص غور و تحلیل شود. نواقص آن، قوت های آن، ضعفای آن، از هر نگاه اقتصادی و ... بررسی شود. بعداً تصمیم گرفته میشود که آیا سیستم موجوده توسط انکشاف یک سیستم جدید تعویض گردد و یا خیر.

غور و تحلیل نوشته ذیل نظر به تجارب اینجانب در شکل گیری «قاموس کبیر افغانستان» تحریر گردیده، نه صائب نظر در مسائل زبان شناسی و ادبیات. خواهشمندم در صورت نواقص بدون تردید، ما را واقف بسازید. نظر به گفته دوستم اکبر زمین «حق اشتباه را برایم محفوظ میدارم».

در عصر امروز، برای آموختن یک زبان مهمترین فکتور، پروفایل، یا همانا مشخصات یک زبان است که باعث علاقه و کشش آن میشود، تا آن زبان را آموخت. آموختن زبان مادری به صورت طبیعی صورت میگردد، خصوصاً وقتی که آموزنده در ملک خود زندگی میکند. این بحث را منحصر به افغانها میکنیم که تعداد کثیر شان نظر به جبر روزگار در خارج زندگی میکنند.

در پهلوی مزایای دیگر زبان عربی مانند زبان بین المللی، کلام، فلسفه و علوم همراه با تجارت، بزرگترین و مهمترین فکتور و پروفایل این زبان «دین و مذهب» است. مسلمانها از هر گوشه جهان، با هر ملیت و رنگ و قیافه آنرا به حیث لسان قران می آموزند. این پروفایل را متأسفانه لسان های ملی ما ندارند. اگر ما امروز پروفایل شعر و با آن ممزوج موسیقی را از لسان های دری و پشتو دور کنیم، دیگر کدام فکتور زنده در این لسانها باقی نمی ماند که به آن بتوانیم نسل نو خود را تشویق به یاد گرفتن کنیم. اساسات موسیقی ما هم هندی است که بدون آن هم قادر به تولید آهنگ نیستیم. نسل نو ما در خارج نظر به دیدگاه والدین کم و بیش لسان های مادری خود را یاد میگیرند، آنهم به خاطر که با مادرکلان و پدرکلان خود تکلم کرده بتوانند نه به خاطر علمی بودن آن. شما یکبار دور و پیش تانرا مطالعه کنید و بعد آینده یک نسل بعد را در نزد خود مجسم کنید.

داکتر رضا باطنی زبانشناس در پوهنتون تهران می نویسد: «زبان فارسی، در وضع فعلی برای برآوردن نیازهای عادی روزمره مردم با مشکلی مواجه نیست، ولی برای لغت سازی علمی از زبانی الزم (لازم) برخوردار نیست و نمی تواند یک زبان علمی باشد.»

در «قاموس کبیر افغانستان» ما تا حال زیادتر از ۲۰۰۰ مصادر ساده و بسیط را تشخیص نکردیم که برای لغت سازی علمی از زبانی لازم برخوردار باشند... تقریباً ناممکن است که از این لسان، یک زبان علمی ساخت. زیادتر از ۶۰ فیصد این زبان ریشه عربی و ۱۰ فیصد دیگر آن ریشه ترکی و ۱۰ فیصد دیگر آن از ریشه انگلیسی، هندی، یونانی و دیگر لسانها دارد. شعر مشهور مولانای بلخ:

بشنو از نی چون حکایت میکند وز جدایی ها شکایت میکند

دو لغت عربی حکایت و شکایت که در ساختار این شعر عالی رول به سزایی را بازی کرده اند و همینطور در دیگر اشعار.

به جزء چهار حرف «گ، چ، پ، ژ» متباقی همه حروف زبان دری، حروف عربی میباشد.

د پانو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولی

میتوان گفت که در بخش ساختار گرامر لسان دری، عربی رول همه جانبه را بازی می کند. اسم، صفت، مصدر، اسم مصدر، فعل، فاعل، مفعول، ضمیر، قید و... همه عربی اند. تا حال من با یک لسانی برخورد نکرده ام، که گرامرش از یک لسان دیگر باشد. به طور مثال لسان جرمنی و گرامرش فرانسوی و یا برعکس.

قسمی که در پائین خواهید خواند، عربی سیستم عددی را در تمام جهان «اعداد دسیمال عربی» تشکیل می دهند، که افغانستان هم استثنی نیست.

بدون اعراب ما قادر نیستیم، شکل تلفظی کلمات را اداء کنیم. تکنولوژی «نوشتار به گفتار» قابل انکشاف نیست. برای معلومات بیشتر به این لینک از این قلم مراجعه کنید:

تکنالوجی Text to speech نوشتار به گفتار

#بر میگردیم به وضعیت زبانی در منطقه که در اصل چگونه بوده است و زبان دری پارتی از حالت بومی بیکاره چگونه به زبان ادبی عرض اندام میکند. بنا به تحقیقات زبانی آقای مسعود فارانی واضح می شود که:

"با آمدن اسلام در منطقه بنابه ضرورت زمانی زبانی سه زبان در منطقه بدون دعوای تفوق طلبی به خاطر اجرای کار ها رائج شد.

که از زبان ترکی، منحیث زبان دربار شاه، قشون، دفاع و امنیت کار می گرفتند.

زبان دیوان مدیریت اداری ملکی (Administration) و ادب به زبان دری پارتی که به غلط مشهور دری پارسی* شده مشخص می شد

زبان بین المللی دین، کلام، فلسفه و علوم همراه با تجارت از روی نیاز به عربی مشخص می شد. پس بنابه خلاقیت زبانها از آنها کار گرفته می شد.

البته فراموش نشود که قبل از آمدن اسلام مسائل علمی و تجارت را با زبان پهلوی در منطقه اجرا می کردند اما زبان پهلوی زبان نارسا و افتاده ای بیش نبود و این زبان در حال مردن و از بین رفتن بود. همینکه زبان عربی زبان بومی پارتی دری را دوباره در منطقه احیاء کرد، زبان پهلوی ناقص گلیم اش جمع شد. درین حالت زبان عربی مسایل علمی و تجارت را که از عهده اش با توانایی برآمده میتوانست، عهده دار شد و زبان پارتی دری باز هم بوسیله اعراب در منطقه تقویه و جایگزین مدیریت اداری و ادبیات گردید که مورد علاقه شعراء و ادیبان نیز قرار گرفت. وسبب شگوفایی ادبیات در منطقه شد، زیرا قبل ازین هیچ اثری به زبان دری پارتی که غلط مشهور آن دری فارسی باشد وجود نداشت."

دلایل علمی بودن لسان عربی را میتوان از آثار علمی البیرونی، ابن سینا، فارابی، نصیرالدین طوسی و دیگر عالمان درک کرد که چرا به لسان عربی تحریر یافته اند...

برای واضح شدن موضوع، درینجا یک مثال از الجبر (در دری هم الجبر گفته میشود) را می دهیم:

- الجبر خود کلمه عربی است که بیان کننده معادلات دو مجهوله در ممتاتیک می باشد. یکی از فورمول های مشهور محمد بن موسی

$$x = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$$

$$x_{1,2} = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a} \quad x_{1,2} = -\frac{p}{2} \pm \sqrt{\left(\frac{p}{2}\right)^2 - q}$$

که توسط این فورمول از کوویفیسنت «ضریب» های a, b, c معادله دو مجهوله $ax^2 + bx + c = 0$ ، حل شده و مجهولات x_1 و x_2 به دست میآیند...

• در زبان دری اسمی مانند جذر، مثلث، ضلع، زاویه، و... صفات مانند زاویه متساوی الساقین، متساوی الاضلاع و... وجود ندارند که بدون آنها از هندسه استفاده شده نمی تواند و اگر قاموس نگارستان ایران کوشش کرده است، معادل فارسی آنها را بسازد، اول اینکه خود را مسخره ساخته اند و حالا می خواهند که این کلمات نامأنوس خویش را، به حیث ۵۰۰۰۰ لغت قابل قبول به افغانستان و تاجکستان تحفه بدهند... که از لحاظ دیپلوماسی پذیرفته شده مگر در چوکات زبان علمی بسیار ناقص است که **نیازهای** علمی را اصلاً برآورده کرده نمی تواند.

فلهذا ترجمه این لغات نه تنها اینکه لغات مأنوس عربی را با نامأنوس خود ساخته عوض می کنند بلکه برای محصلین مشکلات اضافی را به وجود می آورد، یعنی آموختن این لغات جدید قبل از موضوع درس، که محتوای درس را بغرنج تر می سازند و در اصل به محتوای درس کوچکترین کمک نمی کنند.

• اساس ریاضی را اعداد تشکیل می دهد که بدون داشتن اعداد منطقی، ریاضی بی معنی می شود... سیستم عددی را در تمام جهان «اعداد دسیمال عربی» تشکیل می دهند، که در جهان به نام «System Decimal» یاد می شوند. ساختمان این اعداد از ده (۱۰) (Digits) 0,1,2,3,4,5,6,7,8,9 با بیز (base) عدد ده (۱۰) تشکیل شده است.

هر عدد را که ما بخواهیم، قادریم با این سیستم به وجود بیاوریم، به طور مثال 4375 عبارت است از:

در دنیای ریاضی هر عدد به توان صفر مساوی به یک حساب میشود، $1 = 0^{10}$ و $1 = 0^{95}$ و هر عدد دیگر به توان و یا طاقت صفر مساوی به یک است.

$$* 3 + 3^{10} + 0^{10} * 5 + 1^{10} * 7$$

$$4 \cdot 2^{10}$$

$= 4000 + 300 + 70 + 5 = 4375$

به طور مثال 19238 عبارت است از

$$1 \cdot 3^{10} * 9 + 4^{10} * + + 1^{10} * 3 + 2^{10} * 2 \cdot 0^{10} * 8$$

$= 10.000 + 9000 + 200 + 30 + 8 = 19238$
--

به همین طور همه اعداد از صفر گرفته تا میلیون، بلیون ساخته و یا به وجود می آیند و بشر در زندگی روزمره خود در هر بخشی با آن حساب می کنند. به همین ترتیب در علوم دیگر مانند نجوم، طبابت، فلسفه، دین لسان عربی رول بسزای خود را بازی می کند.

نوٹ: از هموطنان عزیز تقاضا داریم که مصادر ثبت شده در "قاموس کبیر افغانستان" را چک نمایند. در صورت نبود، ان شا الله بزودی داخل سیستم خواهند شد...
و من الله توفیق